

Meleodii românesti într-o colectie muzicală din secolul al

XVIII-lea

Numărul meleodiilor românesti notate în cursul secolelor XVII-XVIII s-a îmbogățit cu unele descoperite de curînd. Jan Mišianik, cercetător la Academia cehoslovacă de științe a descoperit o colectie muzicală foarte prețioasă în biblioteca din Uhrovec /Ugróc/ a familiei Zay. Aceasta se află în prezent în Biblioteca de documentare din casteiul Oponice /Appony/. Nereînsă catalogată, ea nu are număr de bibliotecă. Colectia datează din prima parte a secolului al XVIII-lea.¹ Pieselete colectiei sunt notate pe un portativ de cinci linii, în cheia sol; se poate presupune că e vorba de o carte /colecție/ de stime pentru vioară. Nu insistăm asupra descrierii colectiei în mod amănuntit, aceasta revenind celor competenți să prelucreze și să publice materialul valoros al colecției - ceea ce cu siguranță se va face în viitorul apropiat, dată fiind importanța materialului.

Jan Mišianik a pus la dispozitia lui Carol Engel, cercetător la Filiala Cluj a Academiei R.P.R. microfilmul colecției, iar Engel la rîndul său cu aprobarea cordială a lui Mišianik ne-a arătat microfilmul. Astfel am avut posibilitatea de a parurge materialul colecției în luna decembrie a anului 1969, la Institutul de Lingvistică al Filialei din Cluj a Academiei R.P.R.

Colecția cuprinde un bogat material muzical maghiar, slovac, polonez și meleodiile românesti de mai jos, specificând totodată și caracterul meleodiilor. Dăm publicitatii meleodiile românesti cu consimțămîntul descoperitorului colecției.

Melodiiile românesti se află în partea a doua a colectiei la pagina indicată după fiecare melodie. Publicarea se face cu exactitate după original. În cazul unor greseli evidente, propunerile noastre le-am asezat deasupra portativului, bazîndu-ne pe formulele analoage ale melodiei respective /formule de ritm/. Astfel am procedat și cu semnul repetitiei. Bara de măsură sau legato-ul care lipsesc în anumite cazuri, le-am semnalat cu linii punctate, după obiceiul consacrat în publicatiile științifice. Cheia și armura propusă de noi în cazul melodiei a treia, ca și pagimile unde se află melodiiile le-am pus în pări paranteză dreaptă.

Prima melodie se poate concepe ca o unitate cvasi-suită, formată din fragmente de melodii cu caracter diferit în privința măsurii, ritmului și a motivelor. Este caracteristica schimbarea ritmului și a tonalității în rînsul întii, - dacă nota nealterată din măsura a cincia o considerăm ca reală și nu o greseală de ortografiere muzicală. În muzica populară românească de dans de azi, în cadrul unei melodii, găsim această alternare, această schimbare de ritm. Tot astfel întîlnim un exemplu ^{semnător} și în privința schimbării tonalității.³ Varianta primelor patru măsuri o puteam afla în muzica populară românească de azi.⁴

Se poate considera greseala evidentă măsura 3/4 de la începutul melodiei. Bară dublă întîlnim numai după al treilea fragment de melodie.

Găsim două feluri de semne de repetiție; semnul folosit și azi, și semnul folosit în unele cazuri, în colectii în deosebi din secolul al XVIII-lea /ve ex. măsura 9-10, 11/.

Melodia a doua ca structură este identică cu cea cunoscută din Codicele Caioni, intitulată Cîntecul voivodesei Lupu. Se pot întîlni astfel de exemple - ca structură - și în muzica populară românească de azi.⁵ Prin structura sa simetrică - 4+4+4+4 - această melodie are caracterul de dans cel mai pronunțat dintre cele trei melodii.

Am găsit o variantă întreagă a acesteia în muzica populară românească de azi și anume o melodie cu text, bogată în melisme.⁶ Pentru o confruntare mai usoară, melodia de azi am transpus-o pe finala la - având astfel aceeași finală ca cea dinx secolul al XVIII-iea.

Melodia a treia, după notatie, este completă, îcheiată. Ne poate da însă se gîndit intervalul ultim și în parte formula ritmică a ultimei măsuri. S-ar putea presupune că melodia în forma aceasta să fie incompletă. Această ipoteză ar fi subliniată de faptul că numărul măsurilor este 19, și acest renomen este foarte rar în muzica populară românească de dans. Pe baza semnului de repetiție din măsura a nouăsprezecea am putea presupune eventual încă o măsura de încheiere, în forma quasi secunda volta.⁷

Sexta mică și sexta mare, ca interval de încheiere am întîlnit-o în rîndul întii și al treilea ai unor cîntece populare, dar nu ca interval de încheierea cîntecului.⁸

Citirea acestei melodii se poate concepe în două feluri, rezultînd cîte-o melodie în major sau minor, respectiv melodie în tonalitatea populară mixolitică, sau frigică. Pentru ambele presupuneri găsim exemple în muzica populară românească de dans.⁹

Aceste trei melodii notate în cursul secolului XVIII, constituie documente noi, icarte prețioase pentru istoria muzicii românești. Ele înseamnă totodată îmbogătirea tezaurului muzical cunoscut pînă astăzi din aceste parti ale Europei - dovezi a populației melodilor românești în vremea când au fost notate, reprezentînd noi posibilități de cercetări în ceea ce privește influența reciprocă a diferitelor culturi muzicale coexistente.

Note

1. Comunicarea verbală a lui Jan Misianik către Carol Engel. Noi personal, în timpul parcurgerii rugitive a colecției, n-am constatat nici o sată.
2. Tin să multumesc și pe această cale lui Jan Misianik, și lui Carol Engel pentru concursul său în vederea publicării acestor melodii.
3. Vezi: 100 melodii și jocuri din Ardeal. Bucuresti, 1953. între altele numerele: 6, 9, 12.
4. N. Ursu, Cîntece și jocuri din valea Almajului /Banat/. Bucuresti, 1958. nr. 329.
5. Seprői János, A Kájosi-kóséx irodalom - és zenetörténeti adalékaí. Irodalomtörténeti Köziemények XIX /1909/ pg. 295-296. /Seprői, importanța Codicelui Caioni pentru istoria și literatură muzică; respectiv: Melos. Culegere de studii muzicale scoasă de G. Breazul II. Martian Negrea: Un compozitor român ardelean din secolul al XVII-lea Ioan Caioni (1629-1660). Editura Scrisul Românesc Craiova, f.a.pg. 41.
Referitor la muzica populară se azi, între altele: 100 melodii și jocuri din Ardeal. Bucuresti, 1953, nr. 22. 3/ .
6. C. Zamfir — V. Dosios — E. Moldoveanu-Nestor, 102 cîntece și jocuri din Năsaud. Bucuresti, 1958, nr. 94.
7. Din volumul: 100 melodii și jocuri din Ardeal. Bucuresti, 1953. Un singur caz există cu numărul măsurilor 19.
8. Bartók, Cîntece populare din comitatul Bihor. Bucuresti, 1913. nr. 174 precum: 100 melodii și jocuri din Ardeal /ca mai sus/, nr. 79. T-Brediceanu, 170 melodii populare românești din Maramures. Bucuresti, f.a.nr. 21, 69, 137. 7
9. Idem.

[1.] *Olach*

NB[1]

[2.] *Olach*

P.B. re mi se. or s-a u-de? u-de? Or vin o-
le din mun- te? Or vin o- i- le din mun- te?

[3.] *Olach*

* vagy : | - | - |

[67b-68a]

Spärvit in Muzica, nr. 1. din 1963